

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата економічних наук,

доцента Сич Ольги Анатоліївни

на дисертаційну роботу Мей Фей на тему «Оцінювання та розвиток корпоративної соціальної відповідальності в контексті поглиблення міжнародного співробітництва між Україною та Китаєм»,

подану до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 29 «Міжнародні відносини» за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини»

Актуальність теми дисертації та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

На сучасному етапі розвитку глобальної економіки корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) набуває першочергового значення, трансформуючись з факультативного елемента бізнес-стратегії в невід'ємну складову сталого розвитку. Усвідомлення важливості КСВ зростає як серед бізнесу, так і серед урядів та громадськості, оскільки вона є ключовим інструментом для вирішення цілого комплексу економічних, соціальних та екологічних проблем. В умовах поглиблення міжнародного співробітництва, зокрема між такими значущими гравцями як Україна та Китай, питання ефективної реалізації та оцінювання КСВ стають особливо актуальними, адже вони безпосередньо впливають на репутацію, конкурентоспроможність та інвестиційну привабливість компаній на світових ринках.

Глобалізаційні процеси та взаємозалежність національних економік посилюють потребу в єдиних підходах до ведення бізнесу, які враховують не лише економічні, а й соціальні та екологічні аспекти. Для України, яка прагне інтегруватися у світову економічну систему та залучати іноземні інвестиції, розвиток та відповідність міжнародним стандартам КСВ є стратегічним пріоритетом. Водночас, Китай, як одна з провідних економік світу, також активно розвиває власні механізми та підходи до КСВ, що створює як можливості, так і виклики для українських компаній, які співпрацюють з китайськими партнерами.

Саме тому дослідження механізмів оцінювання та розвитку КСВ в контексті поглиблення міжнародного співробітництва між Україною та Китаєм є вкрай важливим. Результати такого дослідження сприятимуть формуванню більш стійких та відповідальних ділових відносин, мінімізації ризиків та максимізації переваг від взаємодії, що є запорукою взаємного економічного зростання та сталого розвитку.

Тема дисертаційної роботи відповідає темі науково-дослідної роботи кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва Національного університету «Львівська політехніка» «Аналітика та розвиток міжнародної економічної діяльності: методи реалізації, адміністративні інструменти,

інноваційно-інвестиційні результати» (номер державної реєстрації 0125U001352), за результатами виконання якої здобувачем розроблено метод планування заходів, спрямованих на розвиток корпоративної соціальної відповідальності в контексті поглиблення міжнародного співробітництва між Україною та Китаєм (акт про використання результатів дисертаційної роботи від 07.04.2025).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій

Дисертація Мей Фей демонструє достатній ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, що ґрунтується на всебічному аналізі та логічній послідовності викладу матеріалу.

Дисертація спирається на ґрунтовний аналіз сучасних наукових концепцій та підходів до корпоративної соціальної відповідальності, представлених у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі, список використаних джерел (с. 143-163) налічує 164 позиції. Автор демонструє глибоке розуміння сутності КСВ, її еволюції, основних принципів та функцій. Надійну теоретичну основу для подальших розробок забезпечило використання фундаментальних праць вітчизняних та зарубіжних науковців, значної кількості статей з наукових фахових видань, що охоплюють дослідження останніх років в галузі КСВ, міжнародних економічних відносин, стратегічного менеджменту та економіки. Включення документів, що регламентують діяльність у сфері КСВ (стандарти GRI, ISO 26000), національних законодавчих актів України та Китаю, даних Світового банку, ООН, Європейського Союзу, звітів аудиторських компаній та консалтингових агентств, що стосуються бізнес-етики та соціальної відповідальності, забезпечують практичну значущість дослідження та його відповідність чинним вимогам.

У роботі застосовано комплексний підхід до дослідження, що включає загальнонаукові та спеціальні методи. Використання системного аналізу, порівняльного аналізу, статистичних методів, а також економіко-математичного моделювання (Розділ 3) дозволяє всебічно дослідити поставлені завдання та отримати об'єктивні результати. Наукові положення викладаються логічно та послідовно, від загальних теоретичних засад до конкретних прикладних рекомендацій. Кожен наступний розділ органічно доповнює попередній, що забезпечує цілісність дослідження.

Всі висновки, сформульовані в дисертації, безпосередньо впливають з поставлених мети та завдань дослідження. Кожен висновок є логічним завершенням аналізу відповідного питання. Висновки сформульовані чітко, конкретно та без двозначностей, що дозволяє однозначно інтерпретувати отримані наукові результати.

Всі рекомендації, представлені в дисертації мають чітку практичну спрямованість і орієнтовані на вирішення існуючих проблем у сфері КСВ.

Запропоновані рекомендації є реалістичними та враховують існуючі економічні та інституційні умови функціонування підприємств як в Україні, так і в Китаї.

Таким чином, наукові положення, висновки та рекомендації дисертації Мей Фей є належним чином обґрунтованими. Вони спираються на вагому теоретичну та методологічну базу, відповідають меті дослідження та мають як наукову, так і практичну цінність.

Структура та зміст основних положень дисертаційної роботи

Перший розділ «Теоретичні та прикладні аспекти становлення корпоративної соціальної відповідальності» (с. 25-58) присвячений концептуалізації КСВ. У ньому розглядається еволюція поняття КСВ, різні підходи до її визначення, а також досліджуються її ключові принципи та функції. Важливе місце в цьому розділі відведено аналізу зовнішніх і внутрішніх чинників формування КСВ, що дозволяє зрозуміти багатогранність впливу на її розвиток. Автор також поглиблює механізм формування КСВ, що є одним із елементів наукової новизни. Цей розділ створює міцну теоретичну базу для подальших емпіричних досліджень та розробок.

Другий розділ «Комплексне економічне оцінювання корпоративної соціальної відповідальності українських та китайських підприємств» (с. 60-94) має на меті аналіз існуючої практики та методик оцінювання КСВ. У цьому розділі розглядаються діючі інструменти оцінювання КСВ, їхні переваги та недоліки. Особлива увага приділяється порівняльному аналізу стану та особливостей КСВ в Україні та Китаї, що є ключовим аспектом дисертації. Автор аналізує показники, які використовуються для оцінювання КСВ, та пропонує власні підходи до їх систематизації, що є важливим кроком до створення більш універсального інструментарію.

Третій розділ «Розвиток корпоративної соціальної відповідальності в умовах поглиблення міжнародного співробітництва між Україною та Китаєм» (с. 97-137) є найбільш інноваційним, оскільки саме тут представлені основні авторські розробки. У цьому розділі запропоновано удосконалений інструментарій оцінювання КСВ, який враховує поєднання різних методів. Також розроблено метод планування заходів з КСВ, що дозволяє оптимізувати використання ресурсів підприємства. Важливою складовою є пропозиції щодо оцінювання компетентності власників та менеджерів у питаннях КСВ та аналіз її впливу на енергоефективність та конкурентоспроможність. Розділ містить математичні моделі, які демонструють кількісний підхід до управління КСВ.

Загалом, дисертаційна робота включає вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел (164 найменування) та 4 додатки. Основний зміст роботи викладено на 124 сторінках тексту.

Теоретична та прикладна цінність результатів дослідження

Теоретична цінність дисертації полягає у поглибленні наукових уявлень про сутність, формування, оцінювання та розвиток корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) в умовах міжнародного економічного співробітництва. Автором здійснено систематизацію та узагальнення існуючих наукових підходів до КСВ, що дозволило виявити їхні переваги та недоліки та визначити напрями для подальших досліджень. Розвиток теоретичних засад оцінювання впливу КСВ на конкурентоспроможність компаній, а також механізму формування КСВ шляхом деталізації чинників та побудови їхньої ієрархії, розширює науковий інструментарій для аналізу взаємозв'язків між соціальною відповідальністю та економічними показниками. Ці напрацювання сприяють формуванню більш цілісної та всеохоплюючої теорії КСВ, що є необхідною для розуміння її ролі в сучасній глобальній економіці.

Практична цінність дисертації полягає у розробці та вдосконаленні конкретних методів та інструментів, які можуть бути безпосередньо використані підприємствами та іншими зацікавленими сторонами для підвищення ефективності їхньої діяльності у сфері КСВ. Розроблений метод планування заходів з КСВ дозволяє підприємствам оптимізувати розподіл ресурсів та формувати цілеспрямовані програми дій з урахуванням інтересів стейкхолдерів. Удосконалений інструментарій оцінювання КСВ надає можливість об'єктивно вимірювати та відстежувати рівень соціальної відповідальності, а також виявляти сфери для покращення. Крім того, покращені положення з оцінювання компетентності власників та менеджерів у питаннях КСВ, а також метод оцінювання впливу КСВ на енергоефективність, надають конкретні інструменти для внутрішнього аудиту та підвищення ефективності управлінських рішень. Результати виконаного дослідження було використано у практиці діяльності підприємства ПАТ «Нововолинський ливарний завод» (довідка № 25/211 від 31.03.2025) та у навчальному процесі Національного університету «Львівська політехніка» (довідка № 67-01-419 від 31.03.2025).

Новизна результатів наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукова новизна дисертації Мей Фей полягає у розробці та поглибленні теоретико-методичних засад, а також у формуванні практичних рекомендацій щодо оцінювання та розвитку корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) в контексті поглиблення міжнародного співробітництва між Україною та Китаєм. Автор не просто систематизує існуючі знання, а пропонує власні підходи та інструменти, які мають потенціал для практичного застосування та збагачення наукової думки. Основні елементи наукової новизни наступні.

1. Автором розвинуто розуміння взаємозв'язку між КСВ та конкурентоспроможністю, що виходить за межі простого декларування позитивного впливу (пункт 1.2). Досліджено механізми, через які КСВ впливає на різні аспекти конкурентоспроможності, такі як репутація, залучення та утримання талантів, доступ до капіталу та інновації. Ця новизна полягає у структурованому підході до аналізу каналів впливу, що дозволяє підприємствам більш цілеспрямовано інвестувати в КСВ з очікуванням конкретних конкурентних переваг.

2. Запропоновано удосконалений інструментарій оцінювання КСВ, який поєднує суб'єктивне та об'єктивне оцінювання, а також систематизує показники КСВ з урахуванням специфіки українських та китайських підприємств (пункт 1.3.). Новизна полягає у створенні більш гнучкої та комплексної системи, яка дозволяє отримати об'єктивну картину стану КСВ, поєднуючи кількісні метрики з якісними аспектами, що відображають сприйняття та вплив КСВ на зацікавлені сторони. Це важливо, оскільки традиційні методи часто фокусуються лише на фінансових показниках або на відповідності стандартам, тоді як автор пропонує механізм для ширшого охоплення різних аспектів КСВ.

3. В дисертації розроблено оригінальний метод планування заходів з КСВ, який базується на всебічному врахуванні інтересів різних зацікавлених сторін та обмежень на ресурси (фінансові, людські, часові) (пункт 2.1). Новизна цього методу полягає у його здатності оптимізувати розподіл ресурсів для досягнення максимального ефекту від ініціатив КСВ, враховуючи при цьому складну мережу взаємовідносин зі стейкхолдерами. Це дозволяє підприємствам не просто декларувати наміри, а формувати конкретні програми дій з чітким обґрунтуванням їхньої доцільності та очікуваних результатів.

4. Автором запропоновано покращені підходи до оцінювання рівня компетентності ключових осіб підприємства у сфері КСВ (пункт 2.2). Новизна полягає у розробці критеріїв та індикаторів, які дозволяють не лише виміряти наявні знання та навички, а й виявити прогалини та визначити напрямки для подальшого розвитку. Це є важливим кроком до формування культури КСВ всередині організації, оскільки успішна реалізація ініціатив КСВ значною мірою залежить від лідерства та розуміння керівництвом.

5. Розроблено удосконалений метод оцінювання того, як ініціативи КСВ впливають на показники енергоефективності підприємств (пункт 3.1). Новизна полягає у конкретизації взаємозв'язку між соціальною відповідальністю та екологічною ефективністю, надаючи інструмент для кількісної оцінки внеску КСВ у зменшення енергоспоживання та екологічного навантаження. Запропоновано методики для вимірювання того, наскільки діяльність підприємства у сфері КСВ, зокрема інвестиції у «зелені» технології, впровадження систем енергоменеджменту, навчання персоналу принципам

енергозбереження, корелює зі змінами у показниках енергоефективності, такі як питоме споживання енергії на одиницю продукції, рівень викидів парникових газів. Це дозволяє підприємствам не лише демонструвати свою екологічну відповідальність, а й отримувати відчутні економічні вигоди.

6. В цілому дослідження охоплює різні аспекти КСВ – від теоретичних основ та механізмів формування до питань оцінювання впливу на енергоефективність та конкурентоспроможність, а також компетентність менеджерів. Такий міждисциплінарний погляд дозволяє отримати цілісне уявлення про проблему та запропонувати комплексні рішення, що враховують взаємодію різних чинників.

Кожен із зазначених елементів новизни є результатом самостійних досліджень автора, спирається на критичний аналіз існуючих підходів та має чітке теоретичне й практичне обґрунтування. Запропоновані розробки не просто доповнюють існуючі знання, а надають нові інструменти та погляди на процес оцінювання та розвитку КСВ, особливо в контексті міжнародних взаємодій між Україною та Китаєм.

Повнота відображення висновків і пропозицій в опублікованих автором дисертації роботах

Аналіз списку опублікованих робіт здобувача, наведеного в дисертації, дозволяє зробити висновок про належну повноту відображення основних наукових положень, висновків та рекомендацій дисертації. Усі наукові результати дисертації отримані автором самостійно. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертаційній роботі використані лише ті ідеї та положення, що є особистим здобутком автора.

Здобувачем опубліковано 13 наукових праць, з них 5 статей у наукових фахових виданнях України, 1 стаття у виданні, що входить до наукометричної бази Scopus, 7 публікацій у матеріалах науково-практичних конференцій. Усі наукові результати опубліковані вперше за темою дисертації та не містять опублікованих раніше в інших наукових публікаціях результатів.

Дискусійні положення та зауваження щодо дисертації

Позитивно оцінюючи дослідження загалом, варто звернути увагу на низку дискусійних положень та зауважень. Зокрема у дисертаційній роботі здобувача:

1. Автор спирається на значну кількість наукових праць як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, що є позитивним. Однак, іноді стосовно декотрих наукових праць бракує критичного аналізування існуючих теорій та методів, викладених у цих працях. Було б доцільно більш детально висвітлити переваги та недоліки тих результатів, які викладено у відповідних працях.

2. Перший розділ роботи, присвячений теоретичним аспектам КСВ, може бути розширений, зокрема, з урахуванням більш широкого спектру поглядів на цю тему китайських авторів та порівняння з сучасними підходами українських науковців. Хоча в тексті дисертації є посилання на китайські джерела, їхня інтеграція та порівняльний аналіз з українською науковою думкою могли б бути глибшими.

3. У підрозділі 1.3 роботи здобувач досить докладно розглядає питання формування та розроблення стратегій КСВ. Проте, варто було би більш детально пояснити, як розроблення стратегій КСВ впливає на процеси її формування, особливо у довгостроковому періоді.

4. У другому розділі поряд з власними показниками оцінювання КСВ варто було навести діючі показники, що застосовуються у нефінансовій звітності українських та китайських підприємств, зокрема з врахуванням стандартів GRI. Це б дозволило більш чітко співвіднести запропонований інструментарій з існуючою практикою та підкреслити його переваги.

5. В другому розділі пункт 2.3 передбачає порівняння підприємств України та Китаю, однак фактичний порівняльний аналіз представлений не завжди достатньо глибоко, бракує зіставлень і висновків щодо специфіки КСВ в обох країнах. Доцільно було б навести більше конкретних прикладів відмінностей у законодавчій базі, корпоративній культурі та реалізації КСВ у двох країнах, що дозволило б зробити більш обґрунтовані висновки.

6. У третьому розділі запропоновані математичні моделі, зокрема модель формування оптимальної програми заходів з КСВ, можуть бути складними для практичного застосування підприємствами. Доцільним є їхнє спрощення або надання більш детальних методичних рекомендацій щодо їх імплементації, можливо, з прикладами розрахунків на конкретних, узагальнених даних.

Незважаючи на висловлені зауваження, які носять рекомендаційний характер та не применшують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи, дисертація Мей Фей є завершеним науковим дослідженням. Вона має теоретичну та практичну цінність, а отримані результати можуть бути використані в наукових дослідженнях, навчальному процесі та практичній діяльності підприємств, що займаються міжнародним співробітництвом.

Відповідність роботи встановленим вимогам

Дисертаційна робота Мей Фей, присвячена оцінюванню та розвитку корпоративної соціальної відповідальності в контексті поглиблення міжнародного співробітництва між Україною та Китаєм, виконана українською мовою. Вона оформлена у повній відповідності із чинними нормами та правилами, що встановлюються до кваліфікаційних наукових праць, і є завершеною самостійною науковою роботою автора.

Актуальність і своєчасність обраної теми дослідження, належний рівень обґрунтованості та достовірності сформульованих наукових положень, висновків і рекомендацій, виявлений ступінь наукової новизни, а також науково-теоретична та практична значимість отриманих результатів, в сукупності зі стилем викладення та оформленням, дають змогу зробити висновок, що дисертаційна робота Мей Фей на тему «Оцінювання та розвиток корпоративної соціальної відповідальності в контексті поглиблення міжнародного співробітництва між Україною та Китаєм» є самостійною завершеною працею. У ній отримано нові науково обґрунтовані результати, і забезпечено розв'язання важливого як з теоретичної, так і з прикладної точок зору завдання щодо розроблення теоретико-методичних і методико-прикладних засад оцінювання та розвитку корпоративної соціальної відповідальності в умовах міжнародного співробітництва.

Ознайомлення з науковими положеннями, висновками і пропозиціями дисертаційної роботи свідчить, що вона відповідає сучасним особливостям, проблемам, завданням і тенденціям наукових досліджень у сфері міжнародних економічних відносин. Це підтверджує її внесок у розвиток наукової думки та актуальність для вирішення сучасних викликів.

Висновок

Дисертаційна робота Мей Фей «Оцінювання та розвиток корпоративної соціальної відповідальності в контексті поглиблення міжнародного співробітництва між Україною та Китаєм» відповідає спеціальності 292 - міжнародні економічні відносини, наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор - Мей Фей - заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 292 - міжнародні економічні відносини (галузі знань 29 - міжнародні відносини).

Офіційний опонент:

кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри фінансового менеджменту
Львівського національного університету
імені Івана Франка

Ольга СИЧ

